

**R. P. Ferdinandi De Castro Palao, Legionensis Soc. Iesv,
Sacrae Theologiae Professoris, Et sanctae Inquisitionis
Qualificatoris & Consultoris; Operis Moralis, De Virtutibus,
Et Vitiis Contrariis, In ...**

Continet Tractatus De Conscientia, De Peccatis, De Legibus, De Fide, Spe,
Et Charitate

Castro Palao, Fernando de

Lugduni, 1669

16 De reo hæretico.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76540](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76540)

in c. excommunicamus. l. 2. de hereticis. & tradit Pegna 3. p. direct. comm. 122. circa finem. vers. quod situm est. Farinac. q. 188. n. 43. Anton. Gom. leg. 83. Tauri. num. 8. & tradunt omnes Doctores, num. 3. relati. Ratio est, quia ille non solum ut testis falsus, sed ut vere homicida puniendus est. Idem crederem dicendum, si in carcere existens testificatus obiret; quia credendum est tellem falsum causam illius mortis fuisse.

7 Dico secundum, si testis falsus haresim alicui imponeret, si tamen veritas manifesta, est antequam penam testificatus subiret, probabilius existimo, etiam attento iuris rigore non debere pena mortis affici. Probo, quia pena talionis saltem in foro Ecclesiastico non est recepta. Neque in hoc casu est aliquis textus, cogens illam imponere. Nam textus relatus in c. satu hinc, præterquam quod non est Pontificius, sed Augustinus, non probat eadem penam plectendum esse reitem, qui plectendus erat testificatus, si de ficto plexus non fuit. Imò potius contrarium colligitur ex illis verbis, *ut qui testimonio falso cuiquam nocuerit*, quæ noxamentum non ardentum, sed cum effectu importat. Item rescriptum Leonis X. hoc clarius indicat, ubi conceditur facultas liberè procedendi, absque timore irregularitatis contra eos, qui vel tacendo verum, vel falsum deponendo, vel iustigando ad hanc falsam depositionem occiderunt, aut membro aliquo mutilarunt, aut bonis suis omnibus, vel maiori parte spoliarunt, &c. Ecce qua ratione de reffe cum effectu damnificante rescriptum intelligitur. Solum video legem regiam Tauri nobis contrariam esse: sed cum illa in crimine hæresim vixote Ecclesiastico, nequaquam disponere possit; efficitur sane in hoc crimine penam mortis exequendam non esse, quando cum effectu in testificatu excoctio non est, licet exequenda foret, si verum esset obiectum: & ita tenet hanc sententiam Farinacius q. 188. num. 48. & quæst. 67. num. 16 & 17. Et loquens generaliter de reite in causa capitali falso deponente, in qua effectus non est sequutus, affirmat penam capitali non esse puniendum; quia ex consuetudine effectus non sequitur effectu, non punitur eadem pena. Non enim iustum est eadem penam punire tellem deponentem falso, ob cuius depositionem nullum testificato damnum irrogatum est, qua punitur testis ob cuius depositionem falsam testificato mors lucellit.

8 Dico tertio, nullam esse differentiam inter tellem imponentem falso haresim alicui de hæresi nunquam damnato, vel imponentem falso haresim alicui iam de illa damnato, quia in utroque casu testificatus morti erat tradendus, si firma maneret falsa testis depositio. Nam uterque debet mori, ut imponentes negatiui; cum secundum probabilem sententiam nemini liceat faceri crimen hæresim non commissum. Ergo si testis falsus imponens crimen aliis damnato, morte plectendus est, etiam plecti debet eadem morte imponens crimen ei, qui nunquam damnatus fuit. Fateor tamen in imponente falso crimen ei, qui aliis de hæresi fuit damnatus, efficacius procedere, cum hic nulla via à morte liberari possit nisi falsitas, & mendacium detegeretur. Nam siue neget hæresim impostam, siue illam fateatur mortem evitare non potest; quia in vno damnaretur ut negatiui, in alio, ut relapsus. At testificato de hæresi, aliis de illa nunquam condemnato suppetit via euadendi mortem, si crimen fateatur. Quod an fieri possit, in sequentibus examinabimus.

9 Dico quarto, si testis pro defensione inquisiti falsum deponat, v. g. negando hæresim, quam sibi constiterat commississe, obligaturque est reuelare, pena arbitraria puniendus est, dummodo non accedat ad penam mortis, nisi forte contingeret aliquis casus extraordinarius; in quo ex falsa depositione testis, & veritatis occultatione graue damnum reipublice immineret. sic docuit Simanc. *cathol. in sit. tit. 64. rubr. de testib. n. 90.* ubi testatur sibi ita rescriptum esse à summo Senatu inquisitionis & in Toletana instructione 4. e. 11. ita haberi. Idem docet in *enchirid. viciat. relig. tit. 38. eadem rubr. de testibus. n. 4.* Farinacius *quæst. 188. num. 49.* & loquens generaliter de testibus *quæst. 67. n. 18.* multis relatis exornat. Moueor, quia nullo textu cautè inuenio hanc penam imponendam esse testi in defensionem falsi testificantis. Nam rescriptum Leonis X. in quo æqualiter de depositione falsa contra reos, vel in eorum fauorem loquitur, hanc penam illis nõ imponit, solum enim ibi arbitraria pena decernit omnes illos esse puniendos vique ad relaxationem brachio seculari, quod nequaquam potest intelligi, quod hæc relaxatio omnibus debeatur; sufficit, si debeatur illis, qui sua depositione causa fuerunt, ut aliquis morti iniuste traderetur; textus autem in l. 1. §. *præterea, ff. de fidei. & textus in c. satu hinc. 23. q. 5.* expressè loquitur de teste deponente contra reum, non pro reo. Ergo ex huiusmodi depositione non est inferenda testi tam grauis pena, sed fustigationis, vel tritremis, vel vtraque simul.

10 Sed obicitur: Grauiori supplicio est dignus, qui grauius offendit; sed qui deponit falsum, occultando hæresim, grauius delinquit, quam si deponeret falsum illum revelando; nam ille offendet diuinam maiestatem, hic humanam. Ergo grauius puniri debet. Et confirmo. Qui contra fideum, & reipublicam deponit, grauius pena est dignus, quam qui contra priuatum, ex textu in *authenti. multo magis. C. de sacro sanct. Eccles.* Sed hic occultans veritatem contra fideum, reipublicamque falsum deponit. Ergo Adde causam esse, ut ille hæreticus defectus, & alij per ipsi mor-

te perpetua damnentur. Si ergo cum esse occasio temporalis damnationis vita priuandus venit, à fortiori cum est causa in pluribus damnationis æternæ. Propter hæc Pegna 3. *part. direct. comment. 122. vers. sic par ratio eorum*, exstimat curiæ seculari tradendum esse hunc falsum tellem: contentit Leclius Zechius *sum. 1. part. tit. de fide. rubr. de hæresi. cap. 11. num. 14. vers. quod si testes.*

Verum retinenda est nostra sententia, vixote æquior, & benignior, & in practica omnino recepta. Et ad obiectionem omnino respondeo. Primo sæpè grauiora peccata leuionibus penis humanis puniri, vel quia grauiora illa peccata non sunt ita frequentia, vel quia non reputantur reipublice ita damnosa, ut patet in periurio, & sacrilegio, quod leuiori pena punitur, quam homicidium, vel adulterium, cum tamen sint grauiora peccata, & diuinam maiestatem offendunt directè. Secundo occultatio non esse ita certum grauis diuinam maiestatem offendere, qui per falsam depositionem hæreticum occultat, quam qui catholico hæreticum facit reputari: cum hic non solum hominem, sed etiam Deum, & reipublicam grauius offendat.

11 Fateor tamen contra huiusmodi tellem falso hæresim occultantem, posse processum formati de crimine fauorari, & tanquam fauorem hæreticum damnari. Illa tamen tunc non erit condemnatio ob præfalam falsitatem, sed potius ob fauorem & auxilium ei hæretico præstitum.

12 Aduertendum omnino est, si testis falsus se ipsum delinquit, & complices si forte habuit plenè manifestat, mitius cum illo agendum esse, neque vilo modo morti tradendum, nisi in casu quo testificatus mortem subijisset, sed vel carceri, vel exilio, vel tritremibus damnari debet, sic colligitur ex Pegna 3. *part. direct. com. 122. circa fin. vers. cum vero iudicet. & vers. in illis modis. Simanc. cathol. in sit. tit. 64. num. 95.* alios referens Farinac. q. 188. num. 43.

13 Secundo aduertendum, si aliquo capite testis depositio nulla fuit, non obinde falsi penam integrè euitabit, sed solum ordinariam. At extraordinaria arbitrio iudicis puniri debet, quia vix tentauit iniuriam irrogare, & falsitatem commisit, & iudicium offendit: sic ex pluribus firmat Farinacius *quæst. 67. totè §. 6. num. 193. & specialiter 219.*

14 Dico quinto, quod dictum est de testibus falsis, dicendum est de corruptis: quos præce, aut prius, vel falsum dicant. Item de mandantibus, aut persuadentibus ad falsum testimonium, aut etiam de mandantibus alicui, ut testes contempnat, quia ij omnes efficaciores, & principaliores causæ falsitatis esse videntur: & ita habetur expresse in rescripto Leonis X. ubi *qui ad talia committenda minus cogunt, vel pecunia alliciunt, &c. & infra, aut alium ad falsum deponendum, aut verum tacendum in duxisse.* & notauit Pegna *direct. comment. 122. post mediū. vers. itaque hoc ipsum. Salzedo practice. c. 93. vers. & quod de testibus.* Farinac. q. 188. n. 44. Leclius Zechius *sum. 1. part. de fide. rubr. de hæresi. c. 11. n. 14. vers. quod si testes.* Simanc. *cathol. in sit. tit. 64. rubr. de testibus. n. 96. & in enchirid. tit. 38. eadem rubr. de testibus. n. 8.*

15 Dico vltimo, filius, & nepos falsi testis in crimine hæresis condemnari: etiam ad penam mortis non redditur infamis, neque aliis penis obnoxius, quibus hæreticorum filij redduntur, quia nullibi cautum inuenitur, & poene extendendæ non sunt, sed potius restringendæ, iuxta textum in c. *edia. de reg. iur. in 6. sic tradit Pegna direct. com. 122. in fin. vers. postremo quatum est.* Sanchez l. 3. c. 27. n. 25. Farinacius *quæst. 188. num. 54.* Simanc. *cathol. in sit. tit. 64. rubr. de testibus. n. 92. & in enchirid. tit. 38. eadem rubr. de testibus. n. 3.* Leclius Zech. *sum. 1. part. de fide. rubr. de hæresi. c. 11. n. 14. vers. quod si testes falsum deponant.*

PUNCTVM XVI.

De reo hæretico.

REUS in hoc tribunali & potest esse hæreticus, vel de hæresi suspectus ob fauoriam. De hæretico, vel de hæresi suspecto ob fauoriam, qua ratione aduersus illi Inquisitores procedunt, satis in superioribus dictum est, omnia enim quæ de inquisitione, accusatione, & denunciatione, hæreticorum quæ penam diximus huic deferuntur instituto. Sed pro illius complemento alique restant difficultate examinandæ.

§. I.

De reo continente, & reuocante.

- 1 Si falsus sit hæresim, ex illa confessione condemnari potest.
- 2 Debet tamen confessio esse specialis, quæ specialem hæresim declarat.
- 3 Si reuocet confessionem in continentem, vel probet esse errata falsum esse, valida est reuocatio.
- 4 Reuocatio non in continentem facta neque errore probato non excusat, nam si alij contrarium sentiant.

1. Contingit

accrescit, tum ob scandalum, quod præbes te delinquentem efficiendo, facile responderi potest. Quia sæpe infamia, quæ aliis accrescit, non est tantæ considerationis, ac sunt tormenta, & dolores, quos negans sustinere debes: ideoque pensanda sunt, & prudentis arbitrio ponderanda, ut dicit Lessius *suprà num. 50.* Adde tibi imponendo falsum crimen non videris directè confanguineos infamare, & ius illorum lædere; aliàs eum ipsismet crimen committeres, contra iustitiam debitam honori confanguineorum peccares, & in confessione manifestare deberes, quos haberes confanguineos, ut sic plene iniustitia facta cognoscatur, quod est inauditum. Non ergo peccas contra ius debitum confanguineis, fatendo crimen falsum, sed ad summum peccas aduersus charitatem tibi, & illis debitam. At hæc charitas, in iustitia non videtur cum tam graui damno, & dolore obligare, sicuti non obligat proprio honori ergo neque alieno. Scandalum autem ex huiusmodi confessione non videtur sequi: tum quia multi censere possunt te falsum esse delictum, non quia commisit, sed quia tormenta timuisti. Tum etiam quia si ex confessione delicti aliquod scandalum sequitur, & occasio præbetur aliis id ipsum committendi, penitentia, & dolore illius sufficiens reparatur. Ergo ex nullo capite hoc esse illicitum apparet.

5. Fator hanc rationem dubitandi efficacem esse, ac proinde censuræ repositæ sic reputatum delinquentem crimen tibi falsò impositum approbare ob grauisimam, & penè insuperabilia tormenta vitanda. Debes tamen in approbatione vitare mendacium amphibologia vitans. Solum autem hoc limitandum censuræ, si nobilis multò sis, familiamque habes nobilissimam, & de republica benemeritum: tunc enim debes atrocissima sustinere tormenta, ne falsò crimine tibi imposito familiam macules, quia bonum commune reipublicæ etiam cum vite dispendio conferuere, & illarum custodire reueris. sic colligitur hæc doctrina ex Lessio *lib. 2. c. 11. dub. 7. in fin. n. 50.*

§. III.

De hæretico absente contumace.

1. Quæ ratio citandæ est.
2. Ad huius defensionem admittitur excusator.
3. Quæ bona huius absentis sequestrantur.
4. Reus mortuus intra annum, neque eius delictum plene probatum, sicuti in hæretico, neque vltorius ad condemnationem procedit.

1. **C**um aduersus absentem proceditur, si delictum plene probatum non est, citatur publicè in Ecclesia, ut intra 30. dies compareat sub pena excommunicationis latæ sententiæ: quæ citatio tribus vicibus fit in qua idem tempus assignatur, & in qualibet illarum denuo accusatur eius contumacia, quo termino transacto declaratur reus in excommunicationem incidisse, & annus incogit speratur, an compareat: quo non comparente, tanquam hæreticus contumax damnatur, cuique effigies, seu statua curiæ seculari comburenda traditur, & bona sisco applicantur ad die restitutionis, secundum *Farinacium quæst. 197. §. 12. num. 2.* Quod si delictum absentis contumacis plene probatum sit, non speratur annus ad eius condemnationem: ut bene dixit *Simanca in enchirid. tit. 46. num. 5.* sed accusata eius contumacia in tribuiali ad sententiam publicam proceditur.

2. Ad huius defensionem admittitur excusator allegans reū sic citatum non posse intra terminum signatum comparere, & pro qualitate excusationum solet prorogari terminus ad comparandum. Et sic in quadam causa, in Compostellana inquisitione anno 1619 fuit ex decreto supremi Senatūs prorogatus terminus quatuor mensium.

3. Bona horum absentium in tertium possessorem translata licet de rigore iuris sequestrari non debeant, si tamen paulò ante citationem fuga præcessit, probarique facile possunt, quæ bona sint, sequestrari debent: sic responsum fuit à supremo Senatu inquisitionis, Inquisitoribus Gallitiæ anno 1620. At si fugit reus tempore quo captura exequenda erat, sequestrantur bona pro derelicto habita, vel que in potestate vxoris, & filiorum reperiuntur. Quod si hæc discerni non possunt, sequestrantur omnia, quæ in eius domo reperiuntur, quia omnia illa esse fugitiui præsumuntur.

4. Si reus contumax moriatur intra annum, & eius delictum plene, & concludenter probatum non est, sed contra illum, tanquam contra suspectum procedebatur; tunc sistendum est, neque vltorius ad condemnationem deueniendum, nisi superueniant claræ, & legitime probationes *Farinac. q. 197. n. 103.* Si autem transacto anno contumaciæ obierit, communior sententia est condemnari posse, ut in *paragraphe sequenti* dicemus.

§. IV.

De hæretico defuncto, qua ratione aduersus illum procedi possit.

1. Morte non extinguitur hoc crimen.
2. Vi defunctus hæreticus damnatur, debent adesse clara & dilucida probationes.
3. Quæ sint huius clara probationes.
4. Pendente processu, si moriatur reus, memoria non damnatur, nisi adsint clara probationes.
5. Si in excommunicatione ob causam fidei per annum inderdesit, peniri potest.
6. Aduersus fautores hæreticorum non proceditur post mortem.
7. Ad condemnationem defuncti hæretici, citari debent filij & heredes.
8. Non tenentur hi comparere per se, sufficit si per procuratorem.
9. Quilibet volens defendere defunctum hæreticum admittitur.
10. Facto processu reus absolueris est, vel condemnandus, neque causam haberi potest in pendenti.
11. Possumus procedi aduersus hæreticum defunctum, tamen si dilucida non sit eius heres probata? Affirmatiue, respondetur.
12. Dum causa agitur, bona non sunt sequestranda à iuribus possessoribus.
13. Firmato processu, & hæresis plene probata damnandus est, & eius bona sisco applicanda.
14. Si tamen non probatur delictum, neque speratur vni probandum absolueris est reus.
15. Si hæreticus penitentiam in extremis expetierit, nunquam est damnandus.
16. Quo tempore prescribatur, ne contra defunctum procedi possit? Probabilissimè quadriennio prescribitur.

1. **D**icendum est primò etiam omnia crimina committentis morte extinguntur. I. defuncto ff. de publicis iudiciis, l. prima, cum aliis C. si reus, vel accusator mortuus fuerit l. pupillum. §. in heredem ff. de reg. iur. l. ex iudiciorum in fine ff. de accusationib. l. prima, C. ne ex delicto defunctorum, & aliis non tamen extinguitur hoc crimen, sicut nec criminis lætæ maiestatis humane ex l. vlt. C. ad leg. iul. maiest. & est text. expellendus in l. Magnichas. §. 2. vers. in mortem. C. de hæretico, ibi in mortem quoque inquisito extendatur, nam si in criminibus maiestatis licet memoriæ accusare defuncti, non immeritò & hæc debet subire tale iudicium. Idem habetur clarè in cap. accusatus paragrafo in eo verbo de hæretico in 6. & cap. si quis Episcopus eodem tit. de hæretico. cap. fin. 2. q. 3. cap. filij, de hæretico in 6. & aliis pluribus, quæ congerit *Farinac. q. 10. num. 36.*

2. Dico secundò, ut hæreticus defunctus damnatur requiruntur claræ, & dilucide probationes in hæresis decessisse: enim viuens damnari non potest, nisi legitime confessus, vel conuictus à fortiori nec defunctus, qui iure le defendendi caret. Dico damnari non posse ut hæreticum: at bene ut de hæresi suspectum Respondendo nulla ratione id sustinere posse, quia solum in supradictis textibus conceditur aduersus hæreticum condemnationi, non aduersus hæresis suspectum: & infamatum: quod constat, quia ad confiscationem bonorum proceditur: ex dicto cap. accusatus, quæ confiscatio suspecto de hæresi conuicte non potest. Item quia suspiciones hæresis morte delinquentis extinguntur ex dicto cap. accusatus, §. si verò & ita tenet *Simanca. cathol. instit. tit. 18. rubr. de defunctis, num. 7. & tit. 46. rubr. de par. n. 77. & in enchirid. tit. 62. rubr. de mortuis n. 6. Farinac. q. 197. num. 103. Pegna 3. direct. com. 92. vers. & ratio quidem Vindict. Locat. in iudic. inquisit. verbo cadavera num. 1. sine verbo filij num. 13. & verbo defunctus vers. secundo, in fin.*

3. Hæresis autem plene, & sufficienter probatur, si illam viuens confessus nec penituit; quia tunc tanquam peritæ, qui noluit Ecclesiæ reconciliari, condemnandus est. Ad huius probationem reducitur, si in carcere existens scilicet intermit; quia illa est quedam criminis confessio: credendum est enim ex conscientia criminis se interfecisse, neque voluisse de illo penitere: sic *Guid. salu. tract. de hæret. quæst. 2. n. 1. in fin. vers. emittitur autem. Pegna 3. p. com. 42. vers. quod ipsum in eo & vers. de illo qui in carcere. Farinacius quæst. 197. num. 90. Simanca tit. 18. cathol. instit. num. 31.* Secundo probatur testibus, qui debent esse omni exceptione maioris, aliis plene, & concludenter non probantur.

4. Hinc fit si pendente processu mortuus fuerit inquisitus, eius memoria damnari non potest, nisi aliunde plene, & concludenter hæresis probata fuerit, tum quia infamatus de hæresi, hæreticus non est, tum quia copio hæres de fidei sententia innocentiam probasse, dum malitia defuncti plene probata non est sic ex *Simanca, Deciano, & aliis notat Farinacius quæst. 197. num. 99.*

§. Dubium

Dubium est, an hæresis probata sit sufficienter, ex eo quod probetur extinctio quis contumax per annum in excommunicatione ob causam fidei, & sic mortuum esse? Et ratio dubij est, quia ille non est vere hæreticus, sed solum iuris fictione. Ergo lex eximens crimine extinguendo, de vero crimine hæresis, & non præsumpto, debet intelligi. At credo probabilis sufficienter hæresim illius probati. Si enim illa probatio viuentis delinquentis sufficeret ad illum tanquam hæreticum declarandum & condemnandum, cur mortuo ipso sufficere non debet? Si quidem iam à iure illa contumacia tanquam legitima probatio hæresis, & non tantum suspitionis illius admittitur: & ita tenet Clarus præf. §. hæresis, n. 19. versum de crimine in fin. Decian. tract. crim. lib. 5. c. 57. n. 6. Farina. q. 197. n. 93.

6. Fit liceando aduersus fautores, defensores, receptatores hæreticorum nequaquam post mortem procedi posse: habetur expressè de accusatus, §. si verò, de hæret. in 6. ibi eius heredes non est satisfactio pro extincto iam crimine iniungenda. Et ratio est clara, quia non sunt hæretici, sed de hæresi suspecti. Solum autem crimine hæresis post mortem delinquentis puniri debet feruatur. Ergo non horum crimine: & ita pluribus relatis docet Pegna comm. 92. ante medium, vers. alterum cap. Simanc. cathol. insit. 4. rub. de accusat. num. 5. Decian. tract. crim. lib. 5. c. 57. n. 35. Farina. q. 197. n. 104.

7. Dico tertio. Hæretici memoria condemnari non potest, nisi prius citentur filij, & hæredes, quorum interest, siue sint præsentibus, siue abentes, siue certi, siue incerti; quia iusta de iure nemini est deneganda. Cum ergo filij, & hæredes grauissimum dampnum patiantur ex defuncti condemnatione, tum infamatum in bonis, quæ ab illis auferuntur, citari debent, vt si volent impunitum defendere, allegare possint, si quid habeant in eius defensionem. Vt autem hoc facere possint, danda est illis copia iudiciorum, & accusationum, quia nullus ex cogitari potest aptior modis defendendi defunctum, quam probationes in contrarium infirmando: sic Decian. tract. crim. lib. 5. c. 57. n. 8. Pegna 5. part. direct. comm. 92. circa fin. vers. cum vete moritur. Farina. q. 197. num. 106.

8. Hi verò filij, & hæredes non tenentur per se comparere, sufficit, si per procuratorem compareant, & sic comparando sustinentur: sic Farina. supra num. 83. c. 3. num. 106. Simanc. in enchiridium, tit. 43. rub. de procuratoribus, num. 3. Solum à defensione hæretici defuncti, qui consolationem in extremis ab hæreticis probolauit, excluduntur filij, cuiusque domestici, nisi velint probare non sanæ mentis hæc fecisse, iuxta cap. filij, de hæreticis in 6. quæ prohibitio ad aliam quæcumque defensionem non extenditur, vt ex Deciano notant Farina. q. 197. num. 111.

9. Dubium tamen est, an quilibet à populo volens hæreticum defunctum defendere, admitti debeat? Negat Ioannes Rojas singul. 39. Neque ratio est deest, nam si filius non est, neque hæres, neque illius consanguineus, sua non interest illius condemnatio. Ergo allumens illius partes videtur esse hæreticorum fautor, & defensor, Ceterum communis sententia, & tenenda adest, quælibet volentem sic citatum defendere, admitti debere. Ratio est, quia vtiliter gerit negotium Ecclesie, & religionis, cum enim Ecclesia suis edictis citet ad comparandum eos, qui defunctum velint defendere, & casu quo nullus comparet, ex officio signat defensionem, vt Doctores statim allegant, vt tradunt, efficitur sanè assumentem defensionis officium, negotium Ecclesie facere, & non proprium. Adde. Appellatio equilibet pro morte damnato admitti solet. Ergo etiam admitti debet hæc defensio, cum vtiq; in charitate fundetur. Neque obinde dici potest hæreticorum defensor, quia vique dum condemnatus sit, non constat hæreticum esse: solum enim constat ipsum, cuiusque filios, hæredes, & consanguineos in summo discrimine, & periculo grauissimi damni versari, quod si iustè noceri possit, charitas petit, vt auertatur. sic Simanc. cathol. insit. cap. 18. num. 15. c. in enchiridium tit. 62. rub. de mortuis, num. 8. Decianus tract. crim. lib. 5. cap. 37. n. 34. Farina. q. 197. numero 108. Pegna direct. 3. part. quaestione 92. vers. eo termino claso. c. sequentibus Gundialu. tract. de hæreticis, quæst. 22. num. 9.

10. Dico quarto. Facta citatione, & processu formato ea licentia, qua fieri possit, vel reus defunctus absoluendus est, vel condemnandus: neque enim in suspensio causam Inquisitores habere possunt, quia id cederet in grauissimum filiorum, & hæreticorum præiudicium, quibus & matrimonia, & contractus celebrare multum ex illa suspensione impeditur; cum nullus audeat contrahere cum illis, quorum ascendens periculo damnationis est expositus, & quorum contractus periculum rescissionis subeant, quocumque diuinitè auferenda sunt: sic ex Absoluti instructione an. 1498 lata pro Inquisitoribus Hispanis notant Pegna dicto commentario 92. vers. obseruandum etiam ceteros.

11. Nunquam tamen debent Inquisitores defunctum citare, & causam contra eius memoriam prosequi, nisi plenam, dilucidamque probationem in hæresi decessit habebatur, sic notant Rojas tract. de hæreticis, 2. p. num. 30. & adducit instructio Ferr. de Castro Sum. Mors Paris I.

nem Granatensem, Hispalensem, & Madrilianam Simancas cathol. insit. tit. 18. rub. de defunctis, num. 12. c. 19. in enchiridium, tit. 62. rub. de mortuis, num. 3. Farina. q. 197. num. 120. Pegna 3. part. direct. comm. 92. post medium, vers. in hac causa. Sed certe spectato iuris rigore centio aduersus hæreticum, semiplene probatum, inquiri posse, & causam agere: si enim aduersus illum viuentem instituta erat inquisitio, & processu pendenti mortuus fuit, poterit Inquisitor prosequi: quia semper cenetur prosequi causam aduersus hæreticum: sic Decianus lib. 5. crim. cap. 57. num. 6. c. 9. Farina. q. 197. num. 99. c. 100. Alias si semper causa defuncti ante citationem, heredum plene probati debet, frustra ad eius defensionem hæretes citantur.

12. Interim tamen quo casu formatur, quouisque sententia accedat, non sunt bona à possessoribus sequestranda, quia ipsi non deliquerunt, & cum ritè possederint, non debent in casu dubio illorum vlti priuari. sic Pegna dict. comment. 92. vers. tamen si verò Farina. q. 197. num. 102.

13. Formato ergo processu, si hæresis est plene probata, damnandus est, cuiusque bona sisco sunt applicanda, etiam ad tertium deuenire possit, & eius olla exhumanda, si fortè à Catholicis possunt distingui; ac tandem eius effigiem, seu statuam comburendam: sic plerumq; relata à Farina. q. 197. num. 92. c. 94. c. quæst. 10. num. 38. Forma autem sententia optima est, quæ deducitur ex eo, quæ lata fuit in Concilio Constantiensi sessione 8. aduersus Ioannem VVicleff. hæreticum quam refert Pegna dict. comm. 92. circa fin.

14. Quod si hæresis plene probata non sit, neque speratur breuissimo tempore probanda, absoluendus est reus, ne eius fama pariat detrimendum, nec filij & hæredes grauentur. In hac enim absolute nullum Ecclesie, neque sisco sequitur inconueniens: siquidem superuenientibus nouis probationibus, ex illis, iunctis is, quæ antea erant in processu, poterit sic absolutus condemnari, vt bene aduertit Pegna supra dict. comm. 92. post med. vers. quod si fortassis.

15. Notanter semper fuit locus de hæretico sic decedente nam si in extremis signa contritionis exhibuit, & iudicialiter ob temporis angustiam absolui non potuit, nequaquam eius memoria est damnanda, sed potius debet ad reconciliationem admitti, ex text. in cap. à nobis, el. 1. de sent. excom. & argumento à contrario sensu colligitur ex cap. filij, de hæret. in 6. & multis exornat Vmbert. Locat. in iudic. inquisit. verbo caducum, n. 1. fin. c. verbo filij, n. 13. fin. c. verbo Inquisitor, num. 25. Farina. q. 193. num. 20. c. 21.

16. Dico vltimo varias esse Doctorum sententias, super tempus, in quo præscribitur, ne contra defunctum procedi possit. Aliqui enim neque contra mendici Doctores affirmant quinquennio præscribi, alij triennio, alij triennio, alij quadricennio, alij denique existimant nullo tempore præscribi, quorum opinioniones refert Vmbert. Locat. in iud. inquisit. verbo cadauera, num. 5. Decian. tract. crim. lib. 5. c. 57. num. 12. Rojas tract. de hæret. 2. parte num. 193. c. singul. 50. Pegna 3. part. direct. comm. 92. vers. his ita positus, c. sequentibus. Farina. q. 193. à num. 112. c. quæst. 10. num. 82. In qua diuersitate iura mihi verior sententia apparet, quæ affirmat solo quadricennio præscribi: cum enim ius confiscandi bona hæreticorum dixerimus quadricennio præscribi, & hoc ius sit accessorium memorie defuncti damnate, efficitur & toto illo tempore memoriam defuncti damnari posse: sic pluribus comprobatur Rojas supra. Malcaudus de probationibus libro 1. conclusio. 112. num. 19. & Farina. q. 193. num. 82. vers. tu dic. Neque audiendi sunt Doctores, qui inter damnationem memorie defuncti, & confiscationem suorum bonorum conuolunt differentiam: ij sunt Baiardus ad Clarum, §. hæresis, num. 27. Felinus cap. cum nobis, de præscript. num. 52. relatus à Deciano lib. 5. criminalium, cap. 57. num. 12. ante medium, qui affirmant quinquennio præscribi in damnatione memorie defuncti, & in confiscatione quadricennio. Alij e contra in confiscatione dicunt quadricennio præscribi, iuxta textum in cap. 2. de præscript. lib. 6. In damnatione autem memorie, & in aliis hæreticorum penis nullo tempore præscribi: sic Pegna supra dicto comment. 92. circa principium vers. his ita positus. Thomas Sanchez lib. 2. cap. 12. numero 42. Azorius 3. p. insit. lib. 1. cap. 18. vers. nihilominus. Gaffis lib. 2. suarum decisionum, cap. 11. n. 12. vers. c. hæc intellige. Non, inquam, inaudiendi sunt, tum quia, vt bene dicit Farina. q. 197. num. 116. hæc distinctio nec iure, nec ratione fundatur, tum quia confiscatio accessoria est memorie defuncti condemnate, taliter quod non requiritur specialis sententia super bonorum confiscatione, sed eo ipso, quod memoria defuncti damnatur, bona ipsius manent sisco addicta, & illa liberè occupat. Ergo si memoria defuncti non nisi infra quinquennium damnari potest, neque confiscatio vltra locum habeat, vel e contra si memoria defuncti damnari potest, & confiscatio, quæ illi accessoria est, semper intrare debet.

DE
SIS
ALAT
II

§. V.

De reo adorante dæmonem seu de lamiis, vulgò *Brujas*.

- 1. Qui adorat dæmonem, præter bonorum confiscationem, alias penas incurrit.
- 2. Ad horum capturam liquidiores probationes, quàm in aliis delictis requiruntur.
- 3. Si ipsi rei se detulerint, ad reconciliationem secretam admittuntur.
- 4. Quando absolutio ad cautelam, & abiuratio commissariis remittitur.

1. Si exhibeat cultum dæmoni, ex affectu illum reverendi sibi que intellectus errore, est hereticus non sit, quia tamen est verus idololatra, inquit præter bonorum publicationem, alias penas adversus hereticos latas, & extrauag. Ioann. XXII, quæ incipit, *Super illius specula*, quamque ad verbum refert Pegna *direct. inquisit. 2. p. q. 43 post n. 9.* esto aliqui dicant ylu non esse receptam. Quod si reveretur dæmonem ex metu vel avaritia, vel ex alio affectu, supradictam penam excommunicationis non incurrit, quia non est verus idololatra. Sanch. *lib. 2. in Decal. cap. 7. num. 10.*

2. Ad horum capturam grauius indicia, & probationes liquidiores, & clariores quàm in aliis delictis requiruntur ob periculum falsitatis, quod experientia teste compertum est. Quapropter ex depositione præcisa complicum, qui de aliquo testantur ad fuisse in conuentu, & congregatione lamiarum adorantium dæmonem, ibique adorasse, non capitur reus, quia sæpe per illusionem dæmonis, aliqui probare virtutis in hoc conuentu apparere videntur, cum tamen verè non appareant. Item sæpe existimant lamiis corporaliter apparere, cum solum in representatione adsint sic Farin. *q. 185. n. 15. 2. sine. & q. 188. n. 76. vers. si modo si ex deposit.* Quapropter nisi cum illorum depositione cõter simul de aliquo actu exteriori v.g. de nece alieuius hominis, vel aliquorũ animalium, vel apud testificatum appareant aliqua vnguenta, & animalia immunda, nempe bufones, & angues ex quibus vehemens præfumpcio delicti oritur, nunquã captivæ traditur, iuxta quandam Madrilianam instructionem, quæ est 15. & 20. circa lamiis, editam anno 1612. occasione cuiusdam actus publici Logronensis civitate celebrati, in quo plures condemnati sunt, & postea compertum fuit plures fallacias in condemnatione ad fuisse, ob quas bona eorum, qui ibidem damnati sunt, fisco addicta non fuerunt neque eorum lententiæ Ecclesiæ fuerunt affixæ, & insuper reconciliati, declarati fuerunt habiles cuilibet Inquisitionis officio.

3. Si huiusmodi lamæ seipsas detulerint, & falsæ fuerint dæmonem adorasse, illique credidisse, & à nostra fide verè & ex animo apostatasse, ad reconciliationem admittuntur secretam, iuxta practicam inquisitionis Hispaniæ, neque eorum bona confiscantur, neque habitus poenitentialis eis imponitur. habetur in instructione Madriliana 14. edita anno 1613. Quod si hæc post hanc abiurationem relabuntur, est de rigore iuris tanquam relapsæ brachio seculari tradendæ essent, nihilominus in Hispania, iuxta instructionem supradictam, & aliis inquisitioni Logronensi remissas ad reconciliationem admittuntur bis, & ter. Si autem hi delinquentes in minori ætate, v.g. ante 12. vel 14. annorum deliquerint, solum ad cautelam absolventur, esto in aliis delictis, si fuerint doli capaces absolutio absolute concedatur, iuxta supradictam instructionem.

4. Verum si hi delinquentes, & spontaneè confitentis fateantur tantum ad fuisse in conuentu, & congregatione lamiarum adorantium dæmonem, abique apostasia à fide, tunc absolutio ad cautelam, & abiuratio commissariis remitti solet.

§. VI.

De Iudæis, Mauris, aliisque infidelibus non baptizatis.

- 1. Si nostram fidem, & religionem directè offendant, iudicibus fidei traduntur puniendi.
- 2. Idem est, si contra nostram fidem, & suam delinquant.
- 3. Qui communitè reputatur baptizatus, & adversus nostram fidem delinquit, punitur.
- 4. Ab inquisitore simul cum ordinario puniendi sunt.

1. Aliqui videri possent hos nequaquam à iudicibus fidei puniri posse, quia sunt extra Ecclesiam: quod quidem solum verum est, quando adversus suam legem, & non specialiter adversus nostram delinquit. At cum sæpe nostram religionem offendant, iudicibus fidei ad quos pertinet illam custodire immaculatam, & à quibuslibet contrariis defendere subiecti sunt, ob hanc rationem colligitur hæc potestas, ex c. *contra Christianos de heret. in 6.* & ex extrauag. Greg. XI. incipiente, *Admodũ dolèter audimus*, & ex cõstitutione Greg. XIII. edita an. 1581. incipiente,

Antiqua Iudæorum improbitas, quæ referuntur à Pegna inter literas Apostolicas, in *sine direct.* Quocirca si aliquis Iudæus, non baptizatus violat Ecclesiæ sacramenta contemnit, & tridet, blasphemias in Christum iectat, pro qualitate criminis puniri debet. Item si persuadet Christianos, ut fidem abneget, & abnegantes recipit, & abscondit, fauorèque præstat hereticis, ne ab Inquisitoribus capiantur, tanquam fautores hereticorum puniendus est, poena scilicet arbitraria, fustigationis trimeis, cuius, pecunia, necnon & alia atrociori, prout, Inquisitoribus visum fuerit, etiam vsque ad relaxationem: sic habetur expressè in supradictis decretis, & tradit Hippolyte. *Riminald. conf. crim. divers. 83. n. 4. lib. 2. Campegi. in addit. ad Zanch. tr. de heret. q. 9. n. 11. Rojas. tr. de heret. 1. p. n. 557. & seg. Farin. q. 178. §. 6. n. 143. Eymet. direct. 2. p. q. 46 per totam.* & ibi Pegna *com. 71. & com. 69. vers. tertium est.* & segg. Azor. *instit. moral. 1. p. lib. 8. c. 12. rubr. de obstinata Iudæorum perfidia*, q. 12. & alij apud ipsos.

2. Maior difficultas est, si Iudæus, & paganus in his, quæ sunt nostræ, & suæ fidei communia delinquit, an tunc, ab Inquisitoribus puniri possit? v.g. si neget Deum esse, da mones adoret, inuocet, & sacrificia eis offerat, qua in re, est aliqui contrarium asserturam, omnino dicendum est ab Inquisitoribus puniri posse, neque de hac re licet existeret cum expresse decessum sit e Greg. X. in dicta constitutione, incipiente, *Antiqua Iudæorum improbitas*, ubi recitentur casus, in quibus Inquisitores pollunt adversus Iudæos, aliosque infideles procedere. Et primo loco puniuntur, de quo agimus per hæc verba: Si quis Iudæus, aut infidelis in his, quæ circa fidem cum illis nobis sunt cõmunia veluti, Deum, vnum, æternum, omnipotentem, creatorem omnium visibilium, & invisibilium, & similia non esse asseruerit, predicauerit, vel privatim alicui insinuerit, Inquisitorum hæreticæ præiudicis iudicio subiacet, &c. Et ita notant referentes supradictam constitutionem, Pegna *2. p. direct. q. 46. com. 71. post princ. Farin. q. 178. n. 146. Az. 1. p. lib. 8. c. 12. q. 12. Didac. Canter. in sui q. crim. rubr. de her. c. 1. n. 72.* Ratio est, quia sic delinquendo nostram fidem oppugnant, & offendunt. Competit ergo iudicibus fidei eam defendere, & offensionem punire, & media offensionum punitione auctantiam aliorum repinent. Debet autem hæc delicta in præsentia Christianorum fieri, ut sic censentur malo suo exemplo Christianos mouere, aliis non videtur esse specialis offensio, & oppugnatio nostræ, neque locus defensionis sic Pegna *direct. com. 71. vers. si ergo in sine.* Omitto plures textus, & canonnes, quibus hæc doctrina impugnari potest; quia illis semel satisfacit plene Eymet. *direct. q. 46.* De forma autem abiurationis hos errores, vide Pegnam *suprad. com. 71. in sine.*

3. Rursum coningere potest aliquid baptizatum non esse, in communi hominum æstimatione sic reputari, quia inter Christianos nutritus est, qui quidem si adversus nostram fidem delinquit, est hæreticus non sit, tanquam hæreticus est puniendus, quia offendit religionem nostram quam exterius saltem professetur: sic Farin. *q. 17. p. n. 135. Simanc. cathol. inst. tit. 31. rubr. de her. n. 5. Azor. 1. p. lib. 8. c. 9. q. 3. vers. si quæras.* Et iuxta hanc doctrinam Cæsaravugus anno 1619. quidam Maurus, qui adversus nostram fidem delinquit, recensetur est, etiam si allegari baptizatum non esse, in cuius confirmationem in libro suæ parochiæ non fuit inventus scriptus.

4. Denique adverte quoties hi Iudæi, & infideles puniendi sunt, ab Inquisitore simul cum ordinario puniri debent, neque posse vnum sine alio, iuxta Clem. 1. §. *duro de her. sic* & qualiter tract. de fide cathol. c. 46. ad fin. Pegna *2. p. direct. q. 44. com. 59. in medio, vers. illud hic non est omittendum* Farin. *q. 178. n. 147.*

§. VII.

De fautoribus hæreticorum impediendis & vitantibus S. Inquisitionis officium.

- 1. Examinari debet, an fautor sit factus hæretico, quia tunc an quatenus amicus, vel consanguineus.
- 2. Idem est de impediendo officium inquisitionis.
- 3. Que pena sint iis imposta, & qua ratione contingat sanctum officium impedire.
- 4. Vsurpans officium inquisitionis ab Inquisitoribus punitur pro qualitate causæ.

1. Exactè intelligendum est, an fautor præstitus sit hæreticis, quatenus tales sunt, an solum quatenus sunt consanguinei, vel amici: nam in vno casu contrahunt penas fautoribus impostas, videlicet excommunicationem, & alias arbitrio iudicis imponendas, pro qualitate criminis, scilicet peccati, trimeis, fustigationis, & similibus, & de leui arbitrantur. In alio autem casu à supradictis non exculantur, ut latius diximus, cum de his suspèctis in fide sermonem instituitis. Mados cognoscendi, qui fautores hereticorum sunt, recenseat Farinacius *quæst. 182. num. 10. Pegna direct. 2. p. q. 53. com. 71. vers. secundò, & segg.*

2. Idem

Idem quod dictum est de fautoribus; dicendum est de impedientibus inquisitionis officium; verè enim hæreticorum fautores sunt; & de hæresi suspecti, & grauius delinquent qui bullibet aliis fautoribus, & sic grauius puniendi sunt.

Quapropter ex constitutione Innoc. IV. edita anno 1252. & Clem. IV. edita anno 1267. vtraque incipiente. Ad extirpanda; quæque referunt Pegna, inter litteras Apostolicas, & in direct. 2. p. 57. c. 7. m. 7. Qui hæreticum capere de manibus ministrum eripere ausus fuerit, vel impedierit ne capiatur, vel aliquo modo arrium, consilium, vel fauorem ad liberandum præstiterit, siue id faciat vi, & armis, siue clamoribus, & monitionibus, quibus auctus fugit delinquentis, perpetuo relegatur cum publicatione bonorum. At huic delicto Pius V. in quadam sua constitutione edita anno 1569. incipiente, si de protegendis, præcedentium confirmatoria poenam mortis, & confiscationis bonorum, ac reliquas omnes poenas, quibus rei late malefactoris humanæ afficiuntur, imponit; cuius Bullæ tenorem refert Pegna inter litteras Apostolicas, illique mentionem facit Farin. de hæresi. q. 182. n. 96. Fata hæc poenæ mortis nunquam ob hoc crimen præcisè imponuntur in aliquo casu raro, & extraordinario, in quo simul cum defensione hæretici occidit, seu grauis alicuius ministri inquisitionis vulneratio coniungeretur: tunc enim sic delinquentis caritæ facultati relaxatur, esto faceret se hæreticum esse, & penitentiam expulset, & ad reconciliationem admittatur. At idem est qui fingere se esse hæreticum illum capiendum & loco illius se substitueret, vel alium substitueret faceret, se sic hæreticum a potestate inquisitionis libeter; hic enim tanquam fautor hæreticorum, & inquisitionis officij impeditor puniendus est. Ex prædictis autem constitutionibus Innoc. IV. & Clement. IV. qui sic se supportat, carceri perpetuo mancipatur; qui verò alterum submissis publicis bonis omnibus, in perpetuum relegatur, & suspensus si fuit in dolo, mancipatur perpetuo carceri, sic notat Farinac. q. 182. n. 98.

Rarus huic tribunalibus subiectus est reus vsurpans officium Inquisitionis Notarij, aut alterius ministri, qua offendit sanctissimum huius tribunalis iurisdictionem, meritoque ab eius iudicio coerceri debet. Sed qua poena puniatur, non constat. Examinanda enim est diligenter causa vsurpationis: nam si officium vsurpauit, vt ab aliquo petulo, in quod fuit coniectus, libenter, nec alicui nocuit, leuiter est puniendus; reprehensione aliqua verbaliter secretò in tribunali facta, & poena aliqua pecuniaria vel exilio per aliquot annos; sic colligitur ex iis, quæ tradit Menoch. de arbit. l. 2. c. 1306. à num. 14. vbi probat falsitatem, quæ nemini nocuit, nec nocere potest, non poena falsi, sed aliqua extraordinaria puniri. At si officium inquisitionis vsurpauit, vt aliquos terret, & concuteret, vel pecunias extorqueret, aut alia crimina præstaret, in actu publico est producendus, ibique legenda est eius sententia, vt aliquoties vidi. Sententia autem fieri esse pecuniaria, fustigationis, & criminis pro qualitate delicti sic docuit Simancas cathol. in sit. tit. 46. col. vlt. & in enchirid. vlt. n. 15. & probat authoritate Iulij Clari l. 5. recept. seu tit. ad leg. Cornel. testamentaria, qui ita scriptum relinquit: Qui in quibus aliorum ordinis vtuntur, miiiciamve conungunt, quo quem terreat, vel concutiant, humiliores capite puniantur honestiores in initium deportantur.

§. VII.

De reo ducente secundam vxorem viuentem prima.

- 1. Iudicibus facti puniendus, subicitur hic delinquens.
2. Poena huius criminis est arbitraria: in aliquibus partibus avaram de vehementi, in Hispania de leui.
3. Præcedunt tam in viro ducente vxorem, quam in vxore ducente virum.
4. Religiosus duceps vxorem, grauius punitur.

Quod Inquisitores aduersus hos delinquentes procedant, tanquam aduersus hæresis suspectos, & malè de sacramento matrimonij sentientes, nulla est dubitatio, vt testatur Farinac. q. 178. num. 68. & etiam Pegna 2. part. direct. q. 1. c. 6. c. 1. post medium. vers. de eo. Couart. epitom. de sponsalib. 2. p. 7. §. 3. n. 6. vers. suspectos etiam hæreses. Albertin. tractat. de agnosc. affir. q. 23. Simanc. cathol. in sit. tit. 40. c. 1. in enchirid. tit. 12. rubr. de nescario nuptiarum n. 5. Rojas singul. 98. n. 4. cas. 42. num. 114. & alij apud ipsos. Quod venit intelligendum, siue secundum matrimonium palam, siue secretò contrahatur, quia hoc non tollit suspicionem, licet ex parte minuat. Simancas cathol. in sit. tit. 40. num. 4. Salzedo in præf. crimin. c. 8. littera B. vers. ne illud Farinac. de delictis carnis. q. 140. numer. 24. Item procedit conclusio, posse scilicet Inquisitores aduersus hos delinquentes procedere, etiam si secundum matrimonium aliàs sit in iudicio, vt quia erat consanguinea, vel religiosa, aut alio impedimento ligata: quia in præfati non tam matrimonium in effectu, quam in affectu puniatur, ex l. eii qui duas, Cod. de ad leg. Fer. de Castro Sum. Mor. Pars 1.

Juliam, de adulter. aut incestus, Cod. de iniuris nupt. c. nupt. de bigami. & notauit Anton. Gomez leg. 80. Tauri n. 30. Albertin. de agnosc. affir. cathol. q. 23. n. 10. Farinacius alios refertens, q. 140. vbi de delictis carnis, n. 25. Quocirca reus, vt effugiat hoc iudicium, probare tenetur ignoranter processisse quia ignorantia non probatur, ex eo quod nullo tempore conflux prima absens fuerit; quia insuper debet probare certum numerum accepisse de illius abitu, iuxta text. in c. presentia, de sponsalibus, vel probare tenetur primum matrimonium nullum fuisse, & quouque hoc probet, Inquisitorum iudicio subditur ob hæresis suspicionem: nullitate autem probata cessat Inquisitor, & succedit Episcopus, qui sic contrahentem debet punire, iuxta textum in c. eum in Apostolica, de sponsalib. eo quod abique declaratione Ecclesiæ nullitatis prioris matrimonij, ausus fuerit secundum contrahere, sic notauit Farinacius de hæresi, quæst. 172. n. 72.

Pœna huius criminis arbitraria est in Italia, aliisque locis abiurant de vehementi, vt testatur Pegna dicto comm. 81. post medium. vers. de eo. Farinac. de hæresi, q. 178. num. 68. sine. At in Hispania de leui tanquam abiurant; & si plebei sint, flagellis caduntur, & quinquennio tritribus addicuntur: si nobiles, aliis poenis pecuniariis, exilioque damnantur. Simancas cathol. in sit. tit. 40. num. 6. & in enchirid. tit. 12. n. 6. Farinac. q. 178. num. 74.

Aduerto tamen si hic delinquentes antequam testificatus sit, se ipsum inquisitoribus detulit, & crimen manifestauit, mitius esse puniendum. Putat sane primò in carceribus secretis recludendum non esse, dum eius causa agitur, sed in aliqua particulari domo, vt Compostellæ obseruatum vidi. Secundo exitiarem, etiam si plebeus sit, flagellis non debere cædi, sed exilium, aliqua poena pecuniaria condemnari. Et idem est dicendum de eo, qui aliqua apparenti ratione ductus de morte prioris coniugis, probat secundum matrimonium contraxisse.

Secundo aduerto supra dicta tam in viro ducente vxorem quam in vxore ducente virum procedere, sic Simanc. cathol. in sit. tit. 40. n. 5. Farin. q. 178. n. 73.

Ad huiusmodi crimen reduci potest, si religiosus siue laicus sit, siue clericus ducat vxorem: punitur enim ab inquisitoribus eadem poena qua binas nuptias contrahens, & grauior ob suspicionem grauiorem Lutheranz hæresis. Canter. quæst. crimin. de hæresi. n. 70. & 71. fol. 431.

§. IX.

De reo non Sacerdote Missam celebrante, aut aliud sacramentum ministrante.

- 1. Hic est de hæresi suspectus.
2. Poena mortis pluribus in locis puniatur, aliis verò, vt in Hispania arbitraria poena.

Hinc de hæresi suspectum, nemini esse potest dubium, ac proinde inquisitorij iurisdictioni subiectum, committit enim crimen falsi in re grauissima, vsurpans officium, & iurisdictionem a se profus alienam, sic Bernard. Diaz præf. crimin. c. 12. n. 3. & ibi Salzedo alios adducens Menoch. de arbit. lib. 2. c. 320. n. 13. & 14. Solum potest esse aliqua dubitatio, si quis ex intentione ludendi, vel irritandi hæc sacramenta ministraret, & talis intentio omnibus adstantibus patet: quia tunc non videtur puniendus, tam vt alienæ, sacræque iurisdictionis vsurpator, quam vt irritor.

Sed qua poena puniendus is sit?

Respondeo poena mortis puniendum esse; ac proinde brachio sæculari tradendum, vbi cumque receptæ sint constitutiones Pontificiæ. Nam sic delinquenti poenam mortis esse imponendam statuit, Paul. IV. in sua constitutione edita 20. Maij anno 1557. & in alia edita 17. Februarij anno 1559. quarum mentionem facit iudicial. inquisit. rubr. sine ordinibus celebrantes. f. mibi 475. Salzedo supradictus. Idem statuit Clem. VIII. in sua constitutione edita 5. Decembris anno 1601. incipiente, Etsi alius, cuius meminit Farin. q. 193. n. 39. Et merito hac poena puniri debet; quia est nefas omnino grauissimum, quale antiqui Pontifices nunquam committendum præsumpserunt, & forte ob eandem causam huic crimini poenam non statuerunt, vt dicit Bernard. Diaz præf. dict. c. 12. in princ. Sed cum his temporibus malitia hominum creuerit, & in omne malum, scelisque propendat, aliqua poena graui coerceri iustissimum fuit. Dixi poenam mortis huic crimini imponendam esse, vbi constitutiones Pontificiæ receptæ sunt: quod dixi, quia in Inquisitionibus Hispaniæ video supradictas Bullas quoad relaxationem cutiæ sæculari ob huiusmodi crimen receptas non esse; ac proinde solum poena arbitraria sic delinquentem esse puniendum, sic Bernard. Diaz allegato loco, & Menoch. supradictus casu 320. num. 14. Hæc autem poena arbitraria regulariter est in actu publico, abiurata de leui, flagellis cædi, & tritribus addici, & ab ordinibus perpetuo priuari. Aliquando hæc poena minuitur, & in exilium, & pecuniâ conuertitur, tum si delinquentis nobilitas sit, neque in actu fuit specialis malicia.

DE REO NON SACERDOTE MISSAM CELEBRANTE, AUT ALIUD SACRAMENTUM MINISTRANTE.

malitia; tam si sic ita rusticus, vt non tam ex malitia, quam ex aliquali ignorantia processisse videatur. Et ita uidi quendam adolecentem simplicem, qui annuam reclusionem in monasterium, & pena pecuniaria damnatus fuit, eo quod fingens se sacerdotem, alterius confessionem excepit, vt postea illum irriteret.

§. X.

De transmittentibus arma, equos, bellicaque tormenta hostibus nostrae religionis.

Inquisitoribus Hispania hoc crimen committentes subiciuntur, & poenis arbitrariae puniuntur.

Inquisitores Hispani de hoc crimine cognoscunt ob suspitionem haereticis. Videatur enim sic delinquentes fautores haereticorum esse; & ita in carceribus secretis recluduntur, dum eorum causa agitur. Illa conclusa, simul cum ordinario (quod semper intelligitur) pronuntiat sententia, quae regulariter in tribunali tantum pronuntiat, & non in actu publico nisi in aliquo casu graui, & extraordinario. Huius autem poena est; si viuis persona est, fustibus caedi sine minus exilio, & pecunia; in ea quantitate, qua equi, armaeque valebant, & insuper omnia illa confiscantur, quod si iam fuerint transmissa, poena pecuniaria duplicatur. Et scio quendam religiosum ob hoc crimen ex consilio supremi Senatus condemnatum fuisse in sexcentis scutis, & in annua in suo conuentu reclusionem, & suspensionem incrementi ab officio; quam condemnationem adimpleuit; & pecuniam ex reditu sibi obuenturo duobus annis soluit. Antiquitus abutabant de leui, modo non est in vfu.

DISPUTATIO IX.

De Confessario ad Venerem incitante.

LACVIT pro complemento huius tractatus aliquando latius examinare, qua ratione Inquisitores de hoc crimine cognoscant, & quando alij reueantur sic delinquentes Inquisitoribus denunciare, & quibus poenis delinquentes affici debeant.

P V N C T V M I.

Quid in hac re à summis Pontificibus, & ab Inquisitoribus statutum sit.

1. Quid statuerit Pius IV.
2. Quid Clemens VIII.
3. Quid Gregorius XV.
4. Solicitudinis ad Venerem, non ad alia crimina in suprascriptis decretis cauetur.
5. In Bulla Pij IV. & Clementis VIII. sola sollicitudo mulieris cauetur. At in Bulla Gregorij cuiusque persona, siue facinae siue viri.
6. Ex decreto Pij IV. & Clementis VIII. solus Confessarius & in confessione delinquens veni puniendus. At ex Gregorij decreto si ante, vel post confessionem immediate delinquat.
7. In decreto Pij IV. & Clementis VIII. nulla poenitentium imponitur obligatio denunciandi, praeter eam, quo iure inest. Sacra ex decreto Gregorij.
8. In Bulla Pij IV. & Clementis VIII. committitur haec cognitio priuatiue Inquisitoribus. At in Bulla Gregorij etiam ordinariis.
9. Bulla Gregorij in Hispaniarum regni non videtur recepta.
10. Inquisitores quid circa hoc crimine in suis edictis praecipiant.
11. Colligitur stricta obligatio in poenitente denunciandi Confessarium, & quam grauis crimen hoc sit.

Paramus de origine inquisitionis l. 3. q. 10. in fin. Cortolanus de casibus referuatis. part. 1. sect. 2. art. 22. f. 235. Ioan. Sanc. in suis sollicitis disputationibus. disp. 11. numero 18. referunt Bullas Pij IV. & Clementis VIII. de hac re in Bulla inquam; Pij IV. quae incipit, Venerabili fratri, Archiepiscopo Hispanensi. Hispaniarum haereticarum praesentis Inquisitori generali, quaeque sunt edita, & publicata die 16. Aprilis anno 1561. Solum erantur Inquisitori generali iurisdictione cognoscendi, & puniendi per se, vel per alios a se deputatos, delinquentes sacerdotes eam saeculares, quam regulares regnorum Hispaniae, qui sacramento Poenitentiae in actu audiendi confessionem abutun-

tur; mulieres videlicet poenitentes ad actus inhonestos, dum eam audiunt confessiones, allicitando, & prouocando, seu allicere, & prouocare tentando, & procurando. Super his autem (ait Pontifex) diligenter inquiras, & iuxta facultatum tibi contra haereticos, aut de haeresi quouis modo suspectos, a Sede Apostolica concessarum continentiam & renorem procedas.

2. Clemens vero VIII. vii inferitur in decreto supremi Senatus inquisitionis edito die 3. mensis Decembris, anno Domini 1592. solum statuit Inquisitorẽ generalem in Hispania procedere potest aduersus quoslibet presbyteros saeculares, & regulares in sacramento Poenitentiae, seu in actu confessionis sacramentalis, sollicitantes mulieres poenitentes ad impudicitiam, seu peccata carnis, sicut & in aliis causis ad sanctissimum inquisitionis officium pertinentibus, vt haecenus fecit, etiam priuatiue, quoad superiores regularium, cuius ordinis, & congregationis, citam mendicantium existant, ipsosque regulares non eximi ab onere deferendi, seu denunciandi huiusmodi delinquentes eidem sancto Officio, quemadmodum in aliis casibus, & causis sanctae inquisitionis, in quibus alij Christi fideles de iure tenentur.

3. At Gregorius XV. die 30. Augusti, anno 1622. & sui Pontificatus anno 2. constitutionem eadem aduersus sollicitantes sacerdotum, & primo refert, & confirmat Bullam Pij IV. nuper relata. Quamquam non solum in praedictis Hispaniarum regnis, sed in quibuslibet Christiani orbis partibus firmiter, & inuiolabiliter obseruari praecipit, & mandat. Secundo, ne de poena his delinquentibus imponenda, & de modo procedendi ab aliquo dubitari possit, statuit, quod omnes, & singuli sacerdotes, tam exempti, quam non exempti, qui personas, quacumque illae sint, ad inhonestas, siue inter se, siue cum aliis quomodolibet perpetranda in actu sacramentalis confessionis, siue ante, vel post, intermediare, seu occasione, vel praetextu confessionis huiusmodi, etiam ipsa confessione non sequuta; siue extra occasionem confessionis in confessionario, aut in loco quocumque, vbi confessiones sacramentales audiuntur, seu ad confessionem audiendam electo, simulantes ibidem confessiones audire, sollicitare, vel prouocare tentauerint, aut cum eis illicito, & inhonesto sermone, siue tractatus habuerint in officio sanctae inquisitionis seuerissime puniantur. Tertio apponit modum cognoscendi de tali delicto, remitti enim eius cognitionem tam Inquisitoribus, quam locorum ordinariis, simul, vel separatis. At enim Pontifex: Omnes haereticarum prauitatis Inquisitores, & locorum ordinarios vniuersi orbis Christiani, in suis quemque diocesis, & territoris per has nostras litteras etiam priuatiue, quoad omnes alios specialiter, ac perpetuo iudices delegamus, vt super his contra praedictos simul, vel separatim in omnibus, prout in causis fidei iuxta sacrorum canonum formam, nec non officij inquisitionis constitutiones, &c. diligenter inquirant, & procedant. Quarto qui in aliquo ex huiusmodi nefariis excessibus euipales fuerint reperi pro crimini qualitate, & circumstantiis puniendi sunt, scilicet suspensione ab executione ordinis, priuatione beneficiorum, dignitatum, & officiorum quorumcumque, ac perpetuae inhabilitatis ad illa, necnon vocis actiuae, & passivae, si regulares fuerint, exilij, damnationis ad tremes, carceris perpetui; mo si pro delicti grauitate maiores poenas meruerint, debita praecedente degradatione curiae saeculari puniendi tradantur. Quinto, datur facultas venerabilibus fratribus sanctae Romanae Ecclesiae Cardinalibus generalibus Inquisitoribus, ne dictum tam enorme, & Ecclesiae Dei tam perniciolosum remaneat ob probationum defectum impunitum, cum difficultis sit per oblationes, testibus etiam singularibus, concurrentibus, praesumptibus, indicis, & aliis adminiculis delictum probatum esse ab initio suo iudicandi, & curiae saeculari, vt dictum est, reum tradendum esse pronuntiant. Sexto mandatur omnibus Confessariis, vt suos poenitentes, quos nouerint fuisse ab aliis, vt supra, sollicitatos, moneant de obligatione denunciandi sollicitantes, seu, vt praefertur, tractantes. Inquisitoribus, seu locorum ordinariis praedictis, quod si hoc officium praetermiserint, vel poenitentes docuerint, non teneri ad denunciandum Confessarios sollicitantes, seu tractantes, vt supra, idem locorum ordinarij, & Inquisitores illos pro modo culpae punire non negligant.

4. Circa suprascripta decreta notandum est solum in illis praecaueri sollicitationem ad Venerem; non tamen ad alia crimina est grauiora sint; quia non est aequè periculum de illis, ac de sollicitatione ad Venerem.

5. Secundo aduertitur in Bulla Pij IV. & in decreto Clementis VIII. solum de sollicitatione mulieris habetur sermo. At in Bulla Gregorij XV. cuius sollicitatio praecaeatur, vt constat ex illis verbis Qui personas, quacumque illae sint, ad inhonestas, &c.

6. Tertio nota ex decreto Pij IV. & Clementis VIII. Sacros in confessione sollicitans veni abe puniendus. At ex decreto Gregorij siue in confessione, siue extra, vel post, & immedie siue in confessionario, seu loco confessionis deputato, siue alibi simul ans audire confessiones, & poenitentem sollicitans, aut cum eo inhoneste tractans, veni puniendus.

7. Quarto in decreto Pij IV. & Clementis VIII. nulla obligatio praeter eam, quae iure naturae inest, imponebatur poenitenti confessarium denunciandi. At in decreto Gregorij praepositum poenitentes teneri Confessarium sic sollicitantem denunciare